

УДК: 327.8:316.77(73:560+5)
DOI: 10.60022/2(6)-16S

Білоусов Олександр Сергійович

доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка», Україна

Bielousov Oleksandr

Doctor of Political Science, Professor of the Department of International Relations and Law
National University «Odesa Polytechnic», Ukraine
ORCID: 0009-0009-2533-7287

Кривдіна Інна Борисівна

кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка», Україна

Kryvdina Inna

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of International Relations and Law
National University «Odesa Polytechnic», Ukraine
ORCID: 0000-0002-1472-3037

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СПОЛУЧЕНИМИ ШТАТАМИ АМЕРИКИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ Й АЗІЇ

Анотація. У статті розглянуто специфіку публічної дипломатії США на Близькому Сході й в Азії. Основними інструментами «м'якої сили» виступають мовлення через Radio Sawa та Alhurra TV, мережа «Американських центрів», а також програми обмінів і молодіжних ініціатив. Їх мета — формування позитивного іміджу США, утвердження демократичних цінностей і підтримка майбутніх лідерів громадської думки.

Водночас окреслено низку проблем, пов'язаних із реалізацією публічної дипломатії. Значна частина аудиторії сприймає інформаційні проекти як пропагандистські, що посилюється на тлі суперечностей між офіційними демократичними деклараціями США та їхніми практичними діями, зокрема воєнними кампаніями в Іраку й Афганістані. Це призвело до втрати довіри як на державному, так і на суспільному рівнях, породило скепсис щодо щирості американських ініціатив та суттєво знизило ефективність комунікаційних зусиль Вашингтону.

Окрему увагу приділено ролі альтернативних центрів впливу — Китаю, Туреччини й Ірану, які поступово зміцнюють свої позиції в регіонах, де раніше домінували США. Китай послідовно застосовує прагматичну економічну й інфраструктурну стратегію, уникаючи політико-військових зобов'язань. Туреччина проводить багатовекторну політику з елементами стратегічної автономії. Іран активно використовує політичні, релігійні й військові ресурси для формування власних геополітичних осей співпраці. У сукупності ці процеси створюють для США нові виклики, адже конкуренція у сфері публічної дипломатії виходить далеко за межі інформаційного простору й охоплює економічні, культурні та безпекові виміри.

Отже, у дослідженні підкреслено, що ефективність публічної дипломатії США на Близькому Сході та в Азії залежить від здатності Вашингтону поєднувати інструменти «м'якої сили» з послідовною зовнішньополітичною практикою, підвищувати рівень культурної чутливості та забезпечувати взаємний діалог.

Ключові слова: публічна дипломатія, м'яка сила, зовнішня політика США, Близький Схід, Азія, міжнародні відносини.

SPECIFICS OF THE UNITED STATES' PUBLIC DIPLOMACY IN THE MIDDLE EAST AND ASIA

Abstract. The article examines the specifics of U.S. public diplomacy in the Middle East and Asia. The main instruments of «soft power» include broadcasting through Radio Sawa and Alhurra TV, the network of American Centres, as well as exchange programs and youth initiatives. Their primary aim is to shape a positive image of the United States, promote democratic values, and support future opinion leaders.

At the same time, the article highlights several challenges related to the implementation of public diplomacy. A significant part of the target audience perceives these initiatives as propaganda, especially against the backdrop of contradictions between U.S. democratic rhetoric and practical actions, particularly military campaigns in Iraq and Afghanistan. This has resulted in a loss of trust at both governmental and societal levels, fueled skepticism about the sincerity of American initiatives, and considerably reduced the effectiveness of Washington's communication efforts.

Special attention is paid to the role of alternative centres of influence – China, Turkey, and Iran – which are gradually strengthening their positions in regions previously dominated by the United States. China consistently pursues a pragmatic economic and infrastructural strategy while avoiding political and military commitments. Turkey conducts a multi-vector policy with elements of strategic autonomy. Iran actively employs political, religious, and military resources to form its own geopolitical axes of cooperation. Collectively, these processes pose new challenges for the U.S., as competition in the sphere of public diplomacy extends far beyond the information space and encompasses economic, cultural, and security dimensions.

Thus, the study emphasizes that the effectiveness of U.S. public diplomacy in the Middle East and Asia depends on Washington's ability to combine soft power tools with consistent foreign policy practices, enhance cultural sensitivity, and ensure genuine dialogue.

Keywords: *public diplomacy, soft power, U.S. foreign policy, Middle East, Asia, international relations.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації системи міжнародних відносин, посилення глобальної конкуренції та значного зростання ролі нематеріальних чинників у забезпеченні зовнішньополітичного впливу, інструменти «м'якої сили» набувають особливого значення. Сполучені Штати Америки, прагнучи зберегти свій статус провідного глобального актора, активно використовують публічну дипломатію як ключовий стратегічний ресурс. Найбільш актуальними у цьому контексті є країни Близького Сходу й Азії, що поєднують стратегічне геополітичне розташування, енергетичну та економічну вагу з високим рівнем соціально-політичної динаміки. Саме ці регіони стають ареною не лише для реалізації американських зовнішньополітичних ініціатив, а й для конкуренції з боку Китаю, Ірану, Туреччини та інших провідних регіональних гравців. Водночас специфіка культурно-цивілізаційних відмінностей, історичний досвід взаємодії з США та внутрішньополітичні чинники обумовлюють як перспективи, так і значні виклики для реалізації публічної дипломатії Вашингтона у близькосхідному й азійському регіонах. Дослідження означених процесів є вельми актуальним, оскільки по-перше, дозволяє глибше зрозуміти сучасні засоби боротьби за вплив у світовій політиці й окреслити тенденції розвитку сучасних міжнародних відносин. По-друге, розгляд особливостей американської публічної дипломатії в цих регіонах є актуальним з огляду на те, що саме тут визначається баланс сил на міжнародній арені у XXI столітті та формуються нові правила глобальної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій присвячених дослідженню публічної дипломатії США в країнах Близького Сходу та Азії свідчить про низку важливих тенденцій. У наукових працях простежується зростання інтересу до впливу американської політики на геополітичні трансформації в цих регіонах. Значна увага приділяється проблематиці «Арабської весни» [1; 2; 3], сучасним військовим конфліктам та дипломатичним змінам, які позначилися на балансі сил [4]. Водночас активно вивчаються підходи різних адміністрацій США до вироблення зовнішньої політики [5], які формуються під впливом глобалізації [6], посилення антиамериканських настроїв і конкуренції з боку регіональних гравців — передусім Китаю та Ірану [7].

Це свідчить про те, що публічна дипломатія США на Близькому Сході та в Азії перебуває у процесі постійної трансформації і потребує гнучких підходів, аби зберегти свою ефективність у мінливому міжнародному середовищі.

Метою статті є з'ясування особливостей реалізації Сполученими Штатами Америки публічної дипломатії в країнах Близького Сходу й Азії, визначення її основних напрямів, інструментів та викликів, а також надання оцінки ефективності цих практик у контексті збереження та посилення американського впливу в умовах глобальної конкуренції.

Викладення основного матеріалу. На Близькому Сході пріоритетом американської дипломатії є боротьба з антиамериканськими настроями та протидія радикальним ідеологіям. США активно використовують мовлення на арабську аудиторію через канали Radio Sawa (запущено 2002 року з використанням популярної музики та новин для залучення молоді), а також Alhurra TV (з 2004 року), яка намагається транслиувати новини, політичні програми, документалістику і культурний контент

арабською мовою для формування сприйняття США в регіоні [8]. Ці медіа є одними з найбільших інвестицій США у сфері публічної дипломатії на Близькому Сході та досягали значної аудиторії, хоча були й критичні зауваження стосовно ефективності, управління та сприйняття населенням.

Поряд із мовленням, США розбудовують мережу «Американських центрів» (American Spaces) у великих містах за кордоном, які виконують роль публічно-дипломатичних хабів. Вони надають доступ до інформації про США, підтримують навчальні програми, мовні курси, культурні та професійні заходи, зокрема англomовні курси, освітні консультації про навчання в США, культурні події, мережування випускників обмінних програм тощо [9]. Ці простори є інструментом побудови довіри та взаємодії з молоддю, спрямовані на формування позитивних уявлень про американську культуру та цінності.

Крім того, США фінансують програми академічних обмінів і молодіжних ініціатив, зокрема Fulbright, International Visitor, Middle East Partnership Initiative та інші – як частину довгострокової стратегії public diplomacy задля створення стійких соціальних зв'язків і формування майбутніх еліт, що можуть позитивно сприймати американський вплив і цінності – «Міжнародні обміни завжди були «перлиною» публічної дипломатії США»[10].

Аналіз літератури вказує, що хоча обміни є повільним, проте стратегічно ефективним інструментом, вони одночасно потребують системного моніторингу та адаптації, оскільки зазнають впливу зміни світового порядку і конкуренції великих держав.

Наукові дослідження також вказують на обмежену ефективність трансляційних каналів — наприклад дослідження серед студентів арабських країн показало, що слухачі Radio Sawa не обов'язково сприймали контент як авторитетний, а деякі навіть мали погіршене ставлення до зовнішньої політики США після прослуховування/перегляду контенту, що вказує на обмеження «м'якої сили», якщо політика США на місцях сприймається негативно [11]. Це підкреслює актуальний виклик — необхідність культурної чутливості, орієнтації на діалог, а не лише трансляцію меседжів.

Загалом, поєднання інструментів медіамовлення, культурно-освітніх просторів та академічних обмінів формує комплексну систему американської публічної дипломатії, орієнтовану на Близький Схід, де медіа, освіта, молодь стають центральною аудиторією, а ефективність довгостроково залежить від адаптації до регіональних особливостей і забезпечення зворотного зв'язку.

Водночас існують серйозні проблеми у публічній дипломатії США. Часто інструменти «м'якої сили» США сприймаються населенням Близького Сходу й Азії як пропагандистські наративи. Крім того, суперечності американської зовнішньої політики, зокрема воєнні кампанії в Іраку та Афганістані, які мали за мету ліквідацію радикально-ісламських режимів, боротьбу з тероризмом у регіоні та, частково, формування демократичних інститутів. Проте ці американські втручання створили значні проблеми. Адже навіть через десятиліття після виведення американського контингенту з регіону так і не було досягнуто стабільного й ефективного управління, а навпаки спричинило хаос та чисельні політичні кризи [12]. У регіоні сформувалися «вакууми влади», які поступово заповнюються іншими акторами, зокрема Іраном. При цьому сам факт війни – особливо це стосується іракської війни значною мірою знецінив репутацію США як стабілізатора та поборника миру, породив в арабських та мусульманських країнах скептичні настрої щодо легітимності щодо публічної дипломатії США. Ці війни викликали втрату довіри як на державному, так і на громадському рівнях, що проявляється в підвищеній недовірі до заяв про безпідставність аргументів дій та до меседжів, побудованих на таких засадах. Зокрема Протягом останніх десятиліть дедалі більше людей вказують на ймовірне фальсифікацію інформації та виправдання США під час здійснення нападів на Ірак та Афганістан. Чак з Катарського університету заявив, що повідомлення про провали американської розвідки свідчать про те, що зовнішня політика Вашингтона формувалася на тлі «нечесних оцінок, які вигідні зацікавленим сторонам» для просування певних цілей. «Озираючись назад, США також грубо помилилися в Іраку, коли заявили, що мають зброю масового знищення. Будь-який вдумливий читач (або) мислитель задасть собі питання, чи були винесені уроки, і що з цим робить американський істеблішмент», – сказав Чак. «Я б закликав провести загальний огляд розвідки США з 2000 року дотепер, щоб ретельно розглянути передумови та причини всіх цих так званих розвідувальних провалів», – додав він [13].

Отже, суперечності між деклараційними демократичними та гуманітарними цінностями та фактичними діями США спричинили когнітивний дисонанс у міжнародних акторах і суспільствах. Комбінація американського військового втручання, незадовільних результатів, та сприйняття воєнних дій як засобів захисту виключно власних інтересів — підриває моральний авторитет і здатність США виступати у ролі «глобального арбітра».

У ситуації, коли легітимність і довіра до США знижуються, на арену міжнародної політики

активніше виходять регіональні й глобальні гравці, що пропонують альтернативні моделі взаємодії та впливу.

Китай дедалі активніше використовує економічні інструменти — будівництво інфраструктури, інвестиції, торгівельні зв'язки — як спосіб розширення глобального впливу, часто без прямих політичних умов у стилі західних демократій. Це створює мережі, де взаємність і прагматизм можуть мати більшу привабливість для держав, що шукають інфраструктурний розвиток і політичну автономію. Китай вибудовує на Близькому Сході прагматичну, не інтервенціоністську стратегію, у центрі якої — диверсифікація імпорту енергоносіїв для зменшення залежності від Росії. Пекін утвердився як провідний торгівельний та інвестиційний партнер, просуваючи ініціативу «Пояс і шлях» через інфраструктурні та цифрові проекти. На дипломатичному рівні він використовує платформи БРІКС і Шанхайська організація для розширення нормативного впливу та виступає посередником у врегулюванні регіональних суперечностей, як-от між Саудівською Аравією та Іраном. Водночас Китай уникає глибокого втягування у конфлікти та мінімізує політико-військові зобов'язання, що відрізняє його від США [14]. Через економічні та дипломатичні інструменти Китай здатен формувати нові осі впливу, що здатні конкурувати з американськими в тих регіонах, де США раніше домінували.

Туреччина виступає на міжнародній арені, як самостійний регіональний центр впливу на Близькому Сході й в Азії, з власною позицією щодо безпеки та регіонального порядку. В межах власної зовнішньополітичної парадигми Туреччина орієнтується як на Захід (США, ЄС), так і на Схід (РФ, Китай, Іран, держави Центральної Азії), не обмежуючи себе ручною залежністю від традиційних союзників.

Туреччина проводить неконфесійну та інклюзивну регіональну політику, спрямовану на побудову осей миру. Водночас країна спирається на певні концепції, такі як тюркський світ, мусульманський світ та «географія серця», щоб тісніше співпрацювати з деякими державами або групами держав на основі спільних культурних та релігійних цінностей [15].

В останні роки Туреччина зміцнила військовий потенціал і продемонструвала готовність до проведення зовнішніх операцій у Сирії, Лівії, Іраку, Азербайджані [16], а також до розгортання баз за межами власної території (Катар, Сомалі) [17].

Значна увага приділяється формуванню культурних і економічних зв'язків у Центральній Азії та на Кавказі через дипломатію, гуманітарні програми, інвестиції, співпрацю з організаціями тюркських країн.

Туреччина активно демонструє світові свою стратегічну автономію — використовуючи гнучкі альянси, співпрацюючи одночасно з різними політичними акторами [18], прагне зберегти вагу в регіоні навіть попри періодичні суперечки з Вашингтоном чи Брюсселем. Країна успішно комбінує у своїй дипломатії багатовекторність, прагматизм і активну проекцію сили. Туреччина демонструє здатність балансувати між інтересами великих держав і власними амбіціями, формуючи альянси за обставинами та критично або незалежно ставлячись до західних політичних моделей.

Іран є однією з ключових регіональних держав із значними політичними, релігійними та військовими амбіціями, яка активізувала свій вплив у країнах Близького Сходу та Азії, де знизилася американська присутність, особливо в Іраку та Афганістані. Іран виступає як стратегічний гравець, підтримуючи місцеві еліти, формуючи зони геополітичного впливу та застосовуючи активну регіональну дипломатію.

У ситуації, коли легітимність і довіра до США знижуються, на арену міжнародної політики активніше виходять регіональні й глобальні гравці, що пропонують альтернативні моделі взаємодії та впливу.

На міжнародній арені Туреччина виступає як самостійний регіональний центр впливу на Близькому Сході й в Азії, з власною позицією щодо безпеки та регіонального порядку. В межах власної зовнішньополітичної парадигми Туреччина орієнтується як на Захід (США, ЄС), так і на Схід (РФ, Китай, Іран, держави Центральної Азії), не обмежуючи себе ручною залежністю від традиційних союзників.

Військова активність Ірану включає підтримку проксі-груп у країнах Близького Сходу та Азії, активне модернізацію ядерної програми та використання ракетної зброї, що призводить до регулярних конфліктів із сусідами, зокрема Ізраїлем. Конфлікти ізраїльсько-іранського характеру у 2025 році суттєво впливають на стабільність регіону та мають глобальні політичні і економічні наслідки. Співпраця Ірану з Росією також посилює його військовий потенціал і геополітичний вплив.

Іранська стратегія базується на використанні політичних інструментів, підтримці союзників

режимів і рухів, а також створенні отримання впливу в ключових державах і регіонах, утворюючи альтернативні геополітичні осі у Близькому Сході і Азії.

Іран активно формує свою регіональну роль, заповнюючи політичний вакуум, що залишився після ослаблення американської присутності, і виступає важливою силою у сучасних геополітичних процесах на Близькому Сході та в прилеглих регіонах.

Розуміння факторів, що зумовили падіння довіри до США в країнах Близького Сходу та Азії, — насамперед із-за наслідків військових інтервенцій, розбіжностей між задекларованими цінностями та реальними діями, а також сприйняття інструментів зовнішньої політики як пропагандистських, — є визначальним для аналізу сучасної геополітичної динаміки. Водночас сильна конкуренція з боку Китаю, Туреччини й Ірану формує нові центри впливу й зумовлює переспрямування міжнародних альянсів і партнерств. Щоб подолати ці виклики, необхідно запровадити прозору, послідовну й результативну зовнішню політику, що базується на стратегічній довірі, доказовій підставі дій і врахуванні регіональних специфік.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що публічна дипломатія Сполучених Штатів у країнах Близького Сходу та Азії є складним багатовимірним процесом, який поєднує медійні, культурно-освітні та академічні інструменти. Основна увага спрямовується на формування позитивного іміджу США, поширення демократичних цінностей, підтримку молодіжних ініціатив та побудову довгострокових контактів через освітні й культурні програми. Водночас ефективність цих зусиль значною мірою обмежується суперечностями між декларативними цінностями та реальними практиками американської зовнішньої політики, зокрема наслідками військових кампаній у регіоні. Це породжує когнітивний дисонанс у сприйнятті США місцевими суспільствами, знижує довіру та підживлює антиамериканські настрої.

Додатковим викликом для Вашингтона є зростаюча конкуренція з боку Китаю, Туреччини й Ірану, які пропонують альтернативні моделі взаємодії на основі економічної співпраці, культурної близькості або політичної підтримки. У цих умовах США змушені шукати нові підходи до публічної дипломатії, які ґрунтувалися б на прозорості, діалозі, культурній чутливості та довгостроковій взаємній зацікавленості.

Перспективи подальших досліджень полягають у кількох напрямках. По-перше, доцільно здійснити порівняльний аналіз стратегій публічної дипломатії США й їхніх головних конкурентів, зокрема Китаю, Туреччини й Ірану, що дозволить виявити сильні та слабкі сторони кожної моделі. По-друге, варто поглибити вивчення впливу нових цифрових технологій і соціальних медіа на формування громадської думки у регіонах Близького Сходу й Азії. По-третє, потребує уваги питання ролі молодіжних і студентських обмінів як довгострокового чинника формування нових політичних та інтелектуальних еліт. Нарешті, важливо дослідити, яким чином трансформація глобального порядку та поява нових центрів сили змінюють потенціал і межі застосування «м'якої сили» США в умовах зростаючої багатопolarity.

Література

1. Ждамарова, А. В. Арабська весна та неконституційні зміни урядів в Африці [Електронний ресурс] / А. В. Ждамарова, С. В. Білан. *Acta de historia & politica: saeculum XXI*. 2022. № 04. С. 28–35. URL: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2022.04.028>
2. Стрілець, В. А. Арабська весна: зміст і сутність поняття в світових електронних енциклопедіях. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8(14). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-976-987](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-976-987)
3. Flores Borjabad, S. A. The arab cartoon: from arab spring to arab spring 2.0. *Revista Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, no. 62. P. 33–44. URL: <https://doi.org/10.34069/ai/2023.62.02.2>
4. M. Arakelian, K. Bekhruz, L. Yarova. Prohibited means and methods of armed conflicts. *Revista Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9, no. 26. P. 349–355. URL: <https://doi.org/10.34069/ai/2020.26.02.40>
5. Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17–18 листопада 2023 р., м. Дніпро / ред. кол.: І. В. Іщенко, І. К. Головка, П. Г. Петров. Дніпро : ПрінтДім, 2023. 290 с.
6. Фарапонов, В. В. Американська зовнішня допомога як компонент зовнішньої політики США з 1945 року *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2024. № 2(74). С. 91–95. URL: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-14)
7. Гергієва, В. О. Політика ядерного нерозповсюдження США: кейси Ірану та Північної Кореї : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / В. О. Гергієва ; М-во освіти і науки України, Одес. нац. ун-т ім. І. І.

Мечникова, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2020. 215 арк.

8. Alhurra and the Predicament of U.S. International Broadcasting to the Middle East. *USC Center on Public Diplomacy*. URL: https://uscpublicdiplomacy.org/pdin_monitor_article/alhurra-and-predicament-us-international-broadcasting-middle-east

9. 10 FAM 380 American Spaces. *Foreign Affairs Manual*. URL: <https://fam.state.gov/fam/10fam/10fam0380.htm>

10. The Office of American Spaces. *Bureau of Educational and Cultural Affairs. Promoting Mutual Understanding*. URL: <https://eca.state.gov/programs-and-initiatives/initiatives/office-american-spaces>

11. Diplomacy in design: Smithsonian and the American Spaces program *Smithsonian Global. Office of Global Affairs*. URL: <https://global.si.edu/success-stories/diplomacy-design-smithsonian-and-american-spaces-program>

12. As US withdraws, Iran's influence swells. *YaleGlobal Online. Feature Articles*. URL: <https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/us-withdraws-irans-influence-swells>

13. US double-dealing on foreign policy blasted by analysts. *China Daily Website – Connecting China Connecting the World*. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202205/18/WS62844de8a310fd2b29e5d648.html>

14. Chaziza, M. Lutmar C. China's strategic engagement in the Middle East: energy security, economic integration, and geopolitical influence. *Asia Policy*. 2025. Vol. 20, no. 3. P. 95–116. URL: <https://doi.org/10.1353/asp.2025.a967653>

15. Ataman, M. The century of Türkiye: a new foreign policy vision for building the Türkiye axis. *Insight Turkey*. URL: <https://www.insightturkey.com/articles/the-century-of-turkiye-a-new-foreign-policy-vision-for-building-the-turkiye-axis>

16. Neset, S., Aydin, M., Balta, E., Ataç, K. K., Bilgin, H. D., Strand, A. Turkey as a regional security actor in the Black Sea, the Mediterranean, and the Levant Region. – Bergen : Chr. Michelsen Institute, 2021. (CMI Report R 2021:2).

17. Туреччина має проект балістичної ракети Tayfun на 1000 км, під який знадобився полігон у Сомалі *Defense Express – Військовий портал*. URL: https://defence-ua.com/news/turechchina_maje_proekt_balistichnoji_raketi_tayfun_na_1000_km_pid_jakij_znadobivsja_poligon_u_somali-16560.html

18. Turkish Foreign Policy: Orientations, Flexible Alliances, Power Politics *ACRPS* URL: <https://www.dohainstitute.org/en/BooksAndJournals/Pages/Turkish-Foreign-Policy-Orientations-Flexible-Alliances>

References

1. Ждамарова, А. В., & Білан, С. В. (2022). Арабська весна та неконституційні зміни урядів в Африці. *Acta de historia & politica: saeculum XXI*, (04), 28–35. <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2022.04.028>

2. Стрілець, В. А., & Любовець, О. В. (2023). Арабська весна: зміст і сутність поняття в світових електронних енциклопедіях. *Вісник науки та освіти*, (8)14. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-976-987](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-976-987)

3. Flores Borjabad, S. A. (2023). The Arab cartoon: From Arab Spring to Arab Spring 2.0. *Revista Amazonia Investiga*, 12(62), 33–44. <https://doi.org/10.34069/ai/2023.62.02.2>

4. Arakelian, M., Bekhruz, K., & Yarova, L. (2020). Prohibited means and methods of armed conflicts. *Revista Amazonia Investiga*, 9(26), 349–355. <https://doi.org/10.34069/ai/2020.26.02.40>

5. Іщенко, І. В., Головка, І. К., & Петров, П. Г. (Ред.). (2023). *Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 17–18 листопада 2023 р.)*. Дніпро: ПрінтДім.

6. Фарапонов, В. В. (2024). Американська зовнішня допомога як компонент зовнішньої політики США з 1945 року. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, (2)74, 91–95. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-14](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-14)

7. Гергієва, В. О. (2020). *Політика ядерного нерозповсюдження США: кейси Ірану та Північної Кореї* (Дисертація кандидата політичних наук, Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка).

8. USC Center on Public Diplomacy. (2025). *Alhurra and the predicament of U.S. international broadcasting to the Middle East*. https://uscpublicdiplomacy.org/pdin_monitor_article/alhurra-and-predicament-us-international-broadcasting-middle-east

9. Foreign Affairs Manual. (2025). *10 FAM 380 American Spaces*. <https://fam.state.gov/fam/10fam/10fam0380.htm>

10. Bureau of Educational and Cultural Affairs. (2025). *The Office of American Spaces*. <https://eca.state.gov/programs-and-initiatives/initiatives/office-american-spaces>
11. Smithsonian Global. Office of Global Affairs. (2025). *Diplomacy in design: Smithsonian and the American Spaces program*. <https://global.si.edu/success-stories/diplomacy-design-smithsonian-and-american-spaces-program>
12. YaleGlobal Online. (2023). *As US withdraws, Iran's influence swells*. <https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/us-withdraws-irans-influence-swells>
13. China Daily. (2022, May 18). *US double-dealing on foreign policy blasted by analysts*. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202205/18/WS62844de8a310fd2b29e5d648.html>
14. Chaziza, M., & Lutmar, C. (2025). China's strategic engagement in the Middle East: Energy security, economic integration, and geopolitical influence. *Asia Policy*, 20(3), 95–116. <https://doi.org/10.1353/asp.2025.a967653>
15. Ataman, M. (2023). The century of Türkiye: A new foreign policy vision for building the Türkiye axis. *Insight Turkey*. <https://www.insightturkey.com/articles/the-century-of-turkiye-a-new-foreign-policy-vision-for-building-the-turkiye-axis>
16. Neset, S., Aydin, M., Balta, E., Ataç, K. K., Bilgin, H. D., & Strand, A. (2021). *Turkey as a regional security actor in the Black Sea, the Mediterranean, and the Levant Region* (CMI Report R 2021:2). Chr. Michelsen Institute.
17. Defense Express. (2024). Туреччина має проект балістичної ракети Tayfun на 1000 км, під який знадобився полігон у Сомалі. *Defense Express – Військовий портал*. https://defence-ua.com/news/turechchina_maje_proekt_balistichnoji_raketi_tayfun_na_1000_km_pid_jakij_znadobivsja_poligon_u_somali-16560.html
18. ACRPS. (2021). *Turkish Foreign Policy: Orientations, Flexible Alliances, Power Politics*. <https://www.dohainstitute.org/en/BooksAndJournals/Pages/Turkish-Foreign-Policy-Orientations-Flexible-Alliances-Power-Politics.aspx>